

Theologia Scholastica Secundum Viam Et Doctrinam D. Thomæ Aquinatis, Doctoris Angelici

In Celebri Archiepiscopali Benedictina Universitate Salisburgensi, methodo
& norma ibidem usitata publicè tradita, & in IV. Tomos digesta ; Qvorvm
Primvs Tractat De Deo Vno Et Trino, Deq[ue] Creatura Angelica ...

Mezger, Paul

Augustæ Vindelicorum, 1695

Articulus II. An propter rationem imaginis processio Verbi sit generatio?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73455](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73455)

Ad secundam confirmationem gratis distinguo
 primorem. In creatis facunditas est de essentia
 Filii, quantum ad gradum genericum & materia-
 lem essentiae, qui non est de primaria intentione
 generantis, transeat, quantum ad gradum spe-
 cificam essentiae primario intencum a generante,
 ergo. Nam in secunditate genitum non nisi in

proprietas generica assimilatur generanti. Addo:
 quodsi a creatis valeat argumentum, Filius Divi-
 nus non spirativam, sed generativam virtutem a
 Patre deberet accipere, ut ipsi foret notionaliter
 similis: siquidem Patri non modò spirativa, sed
 etiam generativa communicatio naturae Divi-
 nae convenit.

ARTICULUS II.

An propter rationem imaginis processio Verbi sit generatio?

SUMMARI A.

1. Proponitur sententia Vasquez.
2. Eius patrocinium ab auctoritate.
3. Refutatur: nam etiam Spiritus S. procedit in similitudinem.
4. Et consequenter ut imago Patris.
5. Tantum evincitur ratio imaginis intentionalis, non naturalis.
6. Respondetur ad rationem Vasqui.
7. Proponitur sententia & fundamentum Veckenii.
8. Auctoritas D. Augustini.
9. Incidit hac opinio in fundamenta & refutatio- nem prioris expositionis.
10. Ratio Divi Thomae, quia Processio per intel- lectum est formaliter assimilativa.
11. Auctoritas D. Anselmi pro eadem sen- tentia.
12. An hinc evincatur similitudo naturalis?
13. Ratio formalissima, quia in DEO esse intelli- gibile non distinguitur ab esse naturali.
14. Formalissime idem esse similem in esse intelli- gibili, & in esse naturali.
15. Quomodo in Divinis intendatur productio sim- ilis?
16. Spiritus S. ex vi suae processionis procedit ut amor subsistens.
17. An bona consequentia? Spiritus S. ex vi pro- cessionis est DEVS spiratus: ergo ex vi pro- cessionis est DEVS.
18. Nulla distinctio virtualis inter Verbum & Filium.
19. Distinctio processionum.
20. Rejicitur sententia dicentium, Spiritum S. li- bere produci.
21. Quomodo in sano sensu possit admitti Perso- nam Divinam voluntarie produci?
22. Divinae processionis quomodo sint ex aliquo?

S. I.

Discutitur & rejicitur sententia Vasquez.

Altera est expositio Vasqui Disp. 113. c. 3.
 Alarcon & aliorum dicentium, ex eo proces-
 sionem Verbi esse generationem, quia cum sit per
 intellectum, hoc ipso formaliter termino seu Ver-
 bo producto tribuit rationem imaginis. Spiritus
 vero Sanctus, quia per voluntatem procedit,
 quamvis ex vi suae processionis eandem naturam
 accipiat, non tamen ex illa habet rationem ima-
 ginis, sed amoris.

R. P. Mezger, Theol. Schol. Tom. I.

Patrocinium hujus explicationis petunt inpri-
 mis ab auctoritate S. Augustini l. 7. d. Trinit.
 c. 2. dicentis: *Eo Filius, quo Verbum, & eo
 Verbum, quo Filius.* & tr. 48. in Joan. *Verbum
 DEI semper cum Patre, & semper Verbum: &
 quia Verbum, ideo Filius.* Subiungunt: sed Fi-
 lius ideo est Verbum, quia est imago Patris: ergo
 ex hoc capite etiam est Filius.

Probant & ratione. Filius est essentialiter
 Imago Patris: ergo ex quo secunda persona ha-
 bet, quòd sit Imago Patris, ex eo quoque
 habet, quòd sit Filius Patris: sed ex vi suae
 processionis intellectualis habet formaliter, quòd
 sit Imago Patris: hoc autem Spiritus S. non
 habet ex vi suae processionis: ergo non Spi-
 ritus S. sed Verbum ex vi suae processionis
 procedit ut Filius.

Hæc tamen explicatio deficit imprimis, quia 3.
 definitio generationis exigit, terminum pro-
 duci in similitudinem, non in imaginem. Er-
 go si processio Spiritus S. non minus est in
 similitudinem, quam processio Filii, non est
 ratio, cur magis processio Filii sit generatio,
 quam processio Spiritus S.

Et secundo. Ideo Filius est Imago Patris, 4.
 quia procedit in similitudinem ipsius: ideoque
 ratio imaginis præsupponit similitudinem cum
 producente; ad eamque necessariò sequitur;
 ita quidem, ut sit impossibile, aliquod vivens
 procedere ab altero cum similitudine ad ipsum,
 quin hoc ipso illud repræsentet, sitque imago
 illius. Sed ex mente Advers. Spiritus S. pro-
 cedit à Patre in similitudinem naturæ ipsius.
 Non ergo minus procedit ut Imago Patris,
 quam Filius. Unde & Græci Spiritum S. ap-
 pellant Imaginem Patris.

Tertiò. Imago & ratio Verbi quantumvis
 comprehensivi, ex vi intellectiois ab essentia
 Divina virtualiter distincta; non plus exigit,
 quam rationem Imaginis repræsentativæ & in-
 tentionalis; quæ non sufficit ad rationem Fi-
 lii, cum iste debeat esse Imago naturalis &
 consubstantialis, sed per Advers. essentia Di-
 vina est virtualiter distincta ab intellectu: ergo
 ex vi intellectiois Verbum plus non acci-
 pit, quam rationem imaginis repræsentativæ
 & intentionalis.

Cæterum Vasquez ratio non admodum ur-
 get: facile enim Resp. Filius essentialiter est
 imago Patris naturalis, & quæ sequitur simi-
 litu-

E c

litudinem in natura, concedo, intentionalis, sic nego. Sed ex vi processionis per intellectum Filius habet rationem imaginis in esse intelligibili, concedo, in esse naturali, nego minorem & consequentiam.

§. II.

Discutitur & impugnatur explicatio Veckeni.

7. **N**on longè à Vasquez discedit Veckenus, quamvis aliam viam conetur ingredi. Dicit ergo, ex eo, quòd processio secundæ Personæ per intellectum est formaliter dictio & locutio, ideo esse generationem, ac Personam productam procedere ut Filium, quia procedit ut Verbum comprehensivum totius Deitatis. Idque explicat ac confirmat hoc ferè discursu: Pater æternus non tantum dicit & loquitur Verbum Divinum, sed & ipsum ceu Personam alloquitur, conformiter ad illud Psalm. 2. v. 7. *Dominus dixit ad me, Filius Filius meus es tu. & Psal. 109. Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis.* Jo. 8. v. 26. *Et ego, qui audivi ab eo, hæc loquor in mundo.* Sed loqui est communicare alteri suam notitiam: ergo DEUS Pater dicendo Verbum, communicat ipsi suam notitiam. Atqui scientia, quam Pater æternus Verbo loquitur & communicat, non tantum identicè, sed formaliter est eadem cum sua essentia, eò quòd sic scientia comprehensiva suæ Deitatis; quæ per nullam representationem à se distinctam adæquari potest. Ergo ex vi dictionis & locutionis Pater communicat Verbo suam Divinam essentiam.

8. Videtur huic modo loquendi favere S. Augustinus tum loco paulò antè citato dicens: *Et Filius, quo Verbum, tum libro 15. d. Trinit. c. 14. Tanquam seipsum dicens Pater gignat Verbum sibi, æquale per omnia. Non enim se integrè perfectèque dixisset, si aliquid minus aut amplius esset in ejus Verbo, quam in ipso. Et rursus. Ideo Verbum hoc veritas est, quoniam quidquid in ea scientia, de qua genitum est, & in ipso est, quod autem in ea non est, nec in ipso est.*

9. Sed & ista expositio parum, nisi in modo proponendi differt à Vasquii mente, eandemque patitur difficultatem. Verbum enim habens comprehensivam notitiam Patris, eius dictione communicatam, quid aliud est, quam comprehensiva Imago Patris? nisi ergo illam communicatam notitiam & scientiam, nobiscum metaphysicè identicas cum Divina essentia (quod tamen Veckeno displicet) sed tantum identicè & ratione subjecti, non formaliter & ex vi processionis Verbo natura Divina communicatur; neque ex vi processionis, ut imago naturalis, sed intentionalis procedit. Dictio quoque hoc modo explicata est formaliter in communicationem notitiæ; sed, si notitiam collocas extra lineam essentiæ, communicatio notitiæ non est formaliter communicatio & similitudo naturæ; ergo etiam dictio non est formaliter in similitudinem & communicationem naturæ; neque proinde dictio est formaliter generatio. Prima verba S. Augustini mox in rem nostram explicabimus. Reliqua probant quidem æqualitatem Verbi cum dicente, non autem formalem rationem Filii,

§. III.

Vera Thomistica ratio differentie.

Oprima tandem & ex S. Doctore q. 27. a. 4. petita responsio est; processionem Filii debere esse generationem, quia est per intellectum, de cuius ratione est, assimilare sibi terminum: Processionem verò Spiritus S. non esse generationem, quia est per voluntatem, de cuius ratione non est assimilare sibi terminum. Verba ipsius accipit. *Processio, qua attenditur secundum rationem intellectus, est secundum rationem similitudinis. Et tantum potest habere rationem generationis, quia omne generans generat sibi simile. Processio autem, qua attenditur secundum rationem voluntatis, non consideratur secundum rationem similitudinis, sed magis secundum rationem impellens, & movens in aliquid. Habetur ergo prima ratio differentie, cur Verbum procedat ut Filius, non autem Spiritus S. quia ille per intellectum, iste procedit per voluntatem. Nam Persona Divina, quæ ex vi processionis procedit similis Patri, est genita, sed Verbum vi processionis intellectiva procedit, ut Persona similis Patri: ergo Verbum procedit ut Persona genita. minor constat ex prædicta formalitate intellectus: intellectus enim fit in alia propter hoc, quòd res intellecta est in intellectu secundum suam similitudinem. Persona verò Spiritus S. quia ex vi processionis non procedit ut similis Patri, etiam non procedit, ut genita.*

Hanc differentiam processionum intellectus, S. Anselmus in Monolog. cap. 8. dicens: *Verbum mox ut consideratur se prolem esse ejus, à quo est, evidentissimè probat; promptam præferendo Patris imaginem. At amor quærit se prolem negat; quia dum à Patre & Filio procedere intelligitur, non statim tam perfectam exhibet se contemplanti, ejus, ex quo est, similitudinem. Quamvis ipsum considerata ratio docet, omnino idipsum esse, quòd est Pater & Filius.*

Si dicas. Hinc tantum evinci similitudinem intentionalem, non naturalem. Respondetur aliqui. Si intelligens sit in supremo gradu perfectionis, ut est DEUS, evinci similitudinem substantialem. Sed planè nisi rationem naturæ Divinæ in linea intellectiva constitutas, similitudo substantialis non ex vi intellectus & formaliter, sed tantum concomitantè, & ex vi infinitatis inferitur, quo modo amor, ex quo Spiritus S. procedit, est etiam substantialiter unitivus, quia est à voluntate infinitè perfectè.

Melius ergo Respondeo, ex vi intellectus Verbum procedere in similitudinem naturalem & ut consubstantialem Patri, quia essentia seu natura Divina est formalissimè ipsum intelligere DEI, juxta ea, quæ in Tract. de DEO Uno sunt dicta.

Unde quod Verbo dat rationem similitudinis intelligibilis, dat etiam formaliter rationem similitudinis naturalis: sed processio per intellectum dat Verbo formaliter rationem similitudinis intelligibilis: ergo dat ipsi quoque formaliter rationem similitudinis naturalis: ut secundum Augustinum sic eo Filius, quo Verbum, h. e. ex vi

ejusdem intellectiva processio formaliter tam naturalis quam intelligibilis Imago Patris, ut nulla etiam virtualis distinctionis umbra inter rationem Verbi & Filii intercedat.

§. IV.

Solvuntur objectiones.

14. **O**bjicies primò. Amor in Divinis non minùs formaliter tendit in identitatem naturæ; quam intellectio: ergo Spiritus S. ex amore procedens non minùs procedit in similitudinem naturæ; quam Verbum. Consequentia patet: cum enim in Divinis alia similitudo non detur, quam identica, hoc ipsò, quòd aliqua Persona procedit formaliter in identitatem, etiam formaliter procedit in similitudinem naturæ. Antecedens verò probatur. Non minùs amor Divinus est infinitè univocus; quam intellectio Divina sit representativa & assimilativa: ergo sicut ex eo, quòd intellectio sit infinitè assimilativa, ipsius terminus procedit formaliter in similitudinem naturæ, etiam ex eo, quòd amor sit infinitè univocus, terminus hujus amoris univoci formaliter procedit in identitatem naturæ. Consequentia rursus probatur. Sicuti nulla assimilatio, quæ non est in identitatem naturæ, est infinitè perfecta; ita nulla unio, quæ non est in identitatem cum unio, est infinitè perfecta: utique enim unio per identitatem major est omni aliâ unione. Ergo sicuti intellectio infinita formaliter exigit terminum identicè similem in natura: ita etiam amor infinitus exigit terminum identicè similem in natura.

Respondeo negando antecedens. Cujus probatio illos forsan arget, qui Divinæ naturæ constitutum extra lineam intellectivam inquirunt, ut adequatam rationem similitudinis substantialis in perfectissima assimilatione collocant. Nobis exiguum negotium facessit. Nam Respondeo, negando primum membrum consequentis, & causalem illius. Ratio quippe, cur terminus intellectiois Divinæ formaliter procedat in similitudinem naturæ, non est, quia est infinitè assimilativa; sed quia in Divinis intelligere ex vi propria lineæ est ipsamet natura Divina; unde hoc ipsò, quòd Verbum ex vi suæ processiois habet, quòd sit simile in esse intelligibili, habet etiam, quòd sit simile in esse naturali. At verò identitas & similitudo naturæ est extra lineam amoris & voluntatis; unde amor infinitus ex vi propria lineæ non habet, quòd sit univocus substantialiter, sed tantum affectivè; ex conceptu verò implicito & conditione termini producti (quia videlicet tendit in productionem entis ac termini infiniti) habet, quòd etiam tribuat identitatem naturæ. Unde si per impossibile ratio impulsus infiniti posset esse separata, vel realiter distincta à natura Divina; Spiritus S. non procederet, ut idem in natura, sed præcisè ut impulsus & nexus affectivus duorum.

15. Sed contra hæc instas & objicis secundò. Agens intendit producere sibi simile tam in virtute radicali, quam proxima; sed virtus radicalis tam producendi Spiritum S. quam Verbum, est natura: ergo Pater & Verbum in productione

R. P. Mezger, Theol. Schol. Tom. 1.

Spiritus S. intendunt illum sibi assimilare etiam in natura.

Respondeo distinguendo majorem; agens, quod agit virtute proximâ per se primò destinata ad communicationem naturæ, concedo, quod non agit virtute proximâ destinata ad communicationem naturæ, nego, vel subdividuo majorem: tunc intendit sibi assimilare terminum in principio radicali, concomitanter, transeat, formaliter nego majorem. Sed principium radicale in productione Spiritus S. est natura; ita tamen, ut principium proximum non sit destinatum ad communicationem naturæ, concedo; secus, nego minorem & consequentiam, vel subdividuo consequens: ergo Pater & Verbum intendunt sibi assimilare Spiritum S. concomitanter, concedo, formaliter, nego consequentiam.

Adhuc instas & opponis tertio: Spiritus S. 16. formaliter procedit, ut Persona Divina: ergo procedit formaliter in similitudinem naturæ. Consequentia est manifesta, quia Persona Divina essentialiter includit naturam Divinam. Antecedens verò probatur primò, quia Spiritus S. vi suæ processiois habet, ut sit distinctus à Patre & Filio; sed est distinctus, in quantum est Persona Divina: ergo. Secundo, Quia ex vi processiois procedit, ut est, sed est Persona Divina: ergo. Tertio Spiritus S. ex vi processiois habet relationem tanquam constitutum Personæ; ergo ex vi processiois etiam habet, quòd sit Persona.

Respondeo negando antecedens, non enim ex vi processiois procedit, ut subsistens in natura; sed ut subsistens in amore; sive ut amor subsistens. Unde ad primam probationem distinguo minorem. Ex eo, quòd est Persona, est distinctus à Patre & Filio, tanquam ex ratione quasi materiali, concedo, tanquam ex ratione formali, nego. Ad secundam probationem Respondeo. Ex vi processiois procedit, ut est, & secundum omnem rationem quæ est, nego. secundum aliquam, concedo. Ad tertium Respondeo negando antecedens: habet enim relationem ex vi processiois tanquam modificativam amoris: ipsam verò ut modificativam naturæ & constitutivam Personæ, etiam habet per processioem, non tamen ex vi processiois.

§. V.

Corollaria.

Colliges ex his primò, falsam esse hanc consequentiam. Spiritus S. ex vi processiois est DEVS spiratus: ergo ex vi processiois est DEVS. Quia in antecedente terminus reduplicans afficit *ly spiratus*, & facit hunc sensum: quòd formalis terminus spirationis activa sit ratio impulsus & amoris spirati. In consequente verò afficit terminum Deitatis, quæ tamen non formaliter ex vi processiois, sed concomitanter tantum communicatur. Unde mutatur appellatio, & fit transitus à sensu composito termini complexi ad sensum divisum termini incomplexi.

Colliges secundò: rationem Verbi & Filii non distingui virtualiter intrinsecè in Divinis; quia etiam dictio & generatio virtualiter intrinsecè non distinguuntur. Neque refert, quòd Christus ut homo à supposito Verbi constituatur in ratione

E e 2

Fili

Filii naturalis, quin tamen constituatur in ratione Verbi; quia ad hanc contradictoria salvanda sufficit distinctio virtualis extrinseca, veluti in Tract. de DEO uno observavimus.

19. Colliges tertio. Omnes quatuor processionem à se invicem formaliter; solas tamen activas à passivis, & passivas inter se realiter distingui. Ratio primi est, quia habent principia & terminos formaliter distinctos. Ratio secundi est: quia in Divinis ibi solum reperitur realis distinctio; ubi invenitur realis oppositio; sed hæc tantum reperitur inter processionem activam cum passivis, aut passivas inter se comparatas: ergo. Generatio igitur activa realiter distinguitur à generatione passiva, sive æterna nativitate Verbi Divini. Similiter spiratio activa Patris & Filii realiter distinguitur à spiratione passiva Spiritus Sancti, ob mutam oppositionem relativam; cujus defectu generatio activa à spiratione activa realiter non distinguitur. Rursus: generatio passiva Filii est realiter distincta à spiratione passiva Spiritus Sancti: quia licet non immediatè, mediatè tamen & virtualiter sibi opponuntur. Nam ex eo, quod Filius per suam processionem accipit omnia à Patre, in quibus ipsi relativè non opponitur, accipit quoque virtutem spirandi, ac proinde generatio ipsius est radix spirationis activæ; quæ formaliter & immediatè spirationi passivæ opponitur.

20. Colliges quartò. Nullam esse rationem differentie inter processionem Filii & Spiritus S. quam tradit Faventinus in 1. disp. 40. eamque ut veriorè amplectitur Lalemander hic Disput. 1. part. 3. memb. 1. Nempè, ideo processionem Verbi esse generationem, quia productio Filii est naturalis, eò quod sit per intellectum, tanquam principium naturaliter inclinatum ad agendum. Spiritus S. verò procedat liberè, eò quod procedat per voluntatem, tanquam per principium solum liberè inclinatum ad agendum. Nulla inquam hæc est ratio differentie, primò, quia falsò supponit, Spiritum S. liberè produci: Certè si Spiritus S. liberè produceretur, posset non produci, ac proinde foret creatura. Negant quidem Adversarii sequelam, & dicunt Spiritum S. liberè produci libertate, quæ opponitur coactioni, non autem libertate, quæ opponitur necessitati. Verùm hæc divisio libertatis pugnat contra essentiam ipsius, essentialis quippe conceptus libertatis, juxta ea, quæ in Tract. de DEO Uno diximus, dicit indeterminationem & indifferentiam sive activam, sive passivam, quam non solum coactio, sed etiam an-

tecedens necessitas tollit. Stante quoque hæc divisione Calvinus sententia non everteret humani arbitrii libertatem, siquidem Calvinus non docet, homines à DEO cogi ad operandum, sed tantum necessitari; ita ut spontancè quidem operentur, non operari tamen in eorum potestate non sit. Adeòque tamen homines non habent libertatem à necessitate; adhuc tamen liberè operantur, quia habent libertatem à coactione.

Contra eandem sententiam est secundò. Quod multæ sunt actiones per naturam, quæ tamen non sunt generationes viventis. Ergo per hoc, quod Verbum naturaliter procedat, non sequitur, quod sit genitum.

Contra est tertio. Quòd neque Verbum procedit coactè, siquidem procedit cum infinita complacencia voluntatis: ergo etiam principium productivum Verbi esset liberum à coactione.

Contra est quartò. Intellectus non est naturaliter inclinatus, nisi ad producendam similitudinem intentionalem, ergo ex eius naturali productione non rectè inferitur generatio Filii.

Contra est quintò. Verbum non alia ex causa coactè produceretur, quàm, quia cogere à natura fecunda: sed fecunditas Divina non tantum est ex parte intellectus; sed etiam ex parte voluntatis; ergo etiam Spiritus Sanctus coactè procederet.

Colliges quintò. Quo sensu dici possit: Divinas Personas voluntate vel voluntate fuisse productas. Potest nimirum *ly voluntate vel voluntariè* tripliciter accipi. Primò concomitantè, hoc est, cum complacencia voluntatis, & sic de utraque Persona Filii & Spiritus S. verificatur, ipsas voluntariè, seu voluntate fuisse productas. Secundò causaliter, hoc est, à voluntate, tanquam principio, & hoc sensu non nisi tertia Persona Spiritus S. est voluntate producta. Tertio voluntariè accipiendo pro liberè, & tunc neutra Persona voluntariè est producta.

Colliges sextò. Divinas Processiones non esse ex nihilo, sed ex aliquo, & de aliquo. Non sunt ex nihilo, quia ratione intrinsecæ & imparticipatæ æternitatis nunquam potuerunt non esse. Sunt autem ex aliquo & de aliquo, non quòd sint ex aliquo subiecto (quo modo Philosophi *ly ex in genere accipiunt*) sed ab alio principio producente, in quo secundum prioritatem originis naturam sibi communicatam supponunt. Unde dicitur in Symb. *DEVM de DEO, Lumen de Lumine. Quod ex Patre Filioque procedit. Et Plal. 109. Ex matre ante Luciferum genuit.*

DISPUTATIO XXIII.

DE

Divinis relationibus.

Ad q. 28.

POST considerationem Divinarum processionum, subnectitur consideratio Relationum, quæ ratione nostrâ in iis processionibus fundantur. De quibus universaliter prænotamus, ea, quæ Philosophi de relatione tradere solent, demtis imperfectionibus, Divinis relationibus accommodari. Unde quemadmodum illi in Relatione distin-